

Hur kan tillsyn främja och hämma tillsyn inom miljöområdet

När kan tillsyn vara effektivt?

Vicki Johansson

Förvaltningshögskolan

Göteborgs Universitet

Tel: 031- 786 15 96

E-mail: Vicki.Johansson@spa.gu.se

DEMOKRATI

POLITISK LEGITIMITET

POLITISK EFFEKTIVITET

STABIL DEMOKRATI

GRANSKANDE STYRMEDEL

(GRANSKNING AV OFFENTLIG POLITIK OCH VERKSAMHET)

TILLSYN

REVISION

UTVÄRDERING

KVALITETS- OCH RANKINGSSYSTEM

ACKREDITERING

(riskanalys, forskning m.m)

GRANSKNINGARSTEORI 1

UNDERLAG FÖR

VERKSAMHETSFÖRBÄTTRING
ANSVARSUTKRÄVANDE

EFFEKTIVITET/LEGITIMITET

FÖRTROENDE

GRANSKNINGSTEORINS PRAKTIK

(marknader, planekonomier, NPM-inspirerade system)

KOMPLEXA MÅL FÖRENKLAS

(bedömningskriterier, explicitgörande, icke transparens)

OÖNSKADE BETEENDEN GENERERAS

(individ, enhet, organisation)

KORRIGERINGSÅTGÄRDER ESKALERAR

(rykte, ekonomiska, legala incitament)

DE MATERIELLA GRUNDERNA FÖR RATIONELLT HANDLANDE
FÖRÄNDRAS

(inre motivation ersätts av yttre, professionell kompetens eroderar,
ansvarsberedskap ersätts av ansvarighet, public service motivation minskar)

GRANSKNINGSTEORI 2

UNDERLAG FÖR

VERKSAMHETS**FÖRSÄMRING**
ANSVARSLÖSHET

INEFFEKTIVITET/ILLEGITIMITET
(**KORRUPTION?**)

MISSTRO

VILLKOR FÖR EFFEKTIV TILLSYN

EFFEKTER FÖR REGELEFTERLEVNAD
(OUTPUT)

kan vara

EFFEKTER FÖR MÅLUPPFYLLELSE
(OUTCOMES)

TRE CENTRALA VILLKOR

REGELUTFORMNING

PRIORITERING AV TILLSYNSOMRÅDE

VAL AV TILLSYNSMETODER

TILLSYNARENS ROLL

ATT VARA FÖLJSAM

OCH

SKAPA FÖLJSAMHET

IMPLEMENTERINGSPROBLEMET

Politiska beslut genomförs
inte på det sätt som
beslutsfattarna tänkt sig

VILLKOR FÖR FÖLJSAMHET

FÖRSTÅ

KUNNA

VILJA

TILLSYNARE NÄRBYRÅKRATER

Arbetar i frontlinjen – det är deras beslut
medborgarna möter

Professionella, semiprofessionella
arbetsgrupper

Svårigheter att styra, kontrollera närbyråkraters
arbete till följd av arbetsuppgifternas karaktär

NÄRBYRÅKRATERS HANDLINGSUTRYMME

KOMPLEXA, MOTSTRIDIGA OCH VISIONÄRA MÅL

BEGRÄNSADE RESURSER

PRIORITERINGAR

POLITIK

”STATENS” FÖRHÅLLNINGSSÄTT VISAVI HANDLINGSFRIHET

Strategi 1: Åtgärder för att minska
handlingsfriheten (byråkratisering)

Strategi 2: Åtgärder för att använda
handlingsfriheten (professionalisering)

VILKEN TILLSYNSMETOD/STIL LEDER TILL FÖLJSAMHET?

Tillsynare och tillsynade upplever oftare att ”mjuka” metoder/stilar leder till ökad följsamhet

Ledning, allmänhet och media upplever oftare att ”hårda” metoder/stilar leder till ökad följsamhet

FÖLJSAMHET SOM KONTEXT- OCH SITUATIONSBEROENDE

Tillsynsombudets regelverk

”Egenskaper” hos tillsynsmyndigheten och tillsynarna

”Egenskaper” hos de tillsynade verksamheten och de
tillsynade

REGELVERKET

ramlagstiftning

detaljreglering

“informella”
sanktionsmedel

“formella”
sanktionsmedel

gammal

ny lagstiftning

TILLSYNAREN

TILLSYNSMYNDIGHETEN

Kort/lång erfarenhet av tillsyn

Har/har inte arbetad inom tillsynad verksamhet

Utbildningsnivå i relation till tillsynade

Specialiserade/mixade arbetsuppgifter (inspektion/
tillståndsgivning/råd)

Specialiserade/mixade tillsynsområden

Egna/gemensamma tillsynsobjekt

Låg/hög grad av interaktion med tillsynade

TILLSYNAD VERKSAMHET

liten		stor
enkel		komplex
liten kunskap om regelverket		stor kunskap om regelverket
litet "allmänt" intresse		stort allmänt intresse
sällan tillsynad		ofta tillsynad
sällan krav		ofta krav

PROFESSIONELL TILLSYNSKOMPETENS?

Förmåga att prioritera ”tillsynsområden” som ger högst effekt för måluppfyllelsen

Förmåga att kontext- och situationsanpassa följsamhetsstrategier (TILLSYNSMETODER)